

Kompletterande fågelinventering 2016

Messlingen, Kappruet, Härjedalens kommun, Jämtlands län

Sammanfattning

På begäran av länsstyrelsen genomfördes en kompletterande fågelinventering av en inventerare den 18 juni 2016. Ett värdefullt fågelområde identifierades (även under inventering 2013) kallat B2 i rapporten. Området är särskilt värdefullt för den tretåiga hackspetten som mycket troligt har ett häckningsrevir där. Den är rödlistad (NT) och annex 2 – art och häckar mest i äldre skog med barkborreangripna träd. All exploatering inom B2 kommer att inverka negativt på fortsatta häckningar. Området kring Mittån kallat A i rapporten har också ett visst fågelvärde men skyddas av det lagstadgade strandskyddet om inte dispens ges. Biotopbeskrivningar med bilder finns i rapporten 2013.

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Metodik	4
Definitioner och ordförklaringar	5
Resultat	6
Bedömning	8
Områden	8
Arter	8
Övrigt	11
Referenser	12

Bakgrund

Fastigheten Messlingen 3:134, Kappruet, Härjedalens kommun naturvärdesinventerades 2013 av två inventerare där även fåglar ingick. I ett samrådsyttrande 2015-02-16, Dnr 402-8865-15 begärde Länsstyrelsen Jämtlands län en kompletterade fågelinventering. Man vill ha en mer ingående inventering av fåglarnas användning av området, med betoning på prioriterade arter varav tretåig hackspett omnämns särskilt. Exploatören uppmanas kunna redovisa tillräckliga försiktighetsåtgärder och därför har inventeraren försökt att noggrannare avgränsa den tretåiga hackspettens kärnområde.

Metodik

En häckfågeltaxering genomfördes av en inventerare (Lars-Olof Grund) 18 juni 2016 som en linjetaxering, där inventeringslingorna fördelades jämt över området. Slingorna lades så att de olika typerna av fågelbiotoper skulle inkluderas som vattendraget, myrarna, björkskogen och granskogen. En slinga följde den nedre gränsen i höjdled för granskogen och en annan den övre gränsen för granskogen. Nedan granskogen växer björkskog och ovan granskogen finns myr och fjällhed. Syftet med slingornas placering var också att göra en tydligare avgränsning av den tretåiga hackspettens häckningsrevir, åtminstone kärnområdet. Förutom den traditionella fågelinventeringen har inventeraren sökt efter olika spår från hackspettar och skogshöns.

Vaskgrop gjord av hönsfågel troligen tjäder eller orre.

Definitioner och ordförklaringar

Rödlistekategorierna är hämtade från "Rödlistade arter i Sverige 2015" och följande förkortningar används:

CR – Akut hotad, löper extremt stor risk att dö ut i vilt tillstånd.

EN – Starkt hotad, löper mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd.

VU – Sårbar, löper hög risk att dö ut i vilt tillstånd.

NT – Nära hotad, arten är nära att uppfylla kriterierna för någon av kategorier ovan, nu eller i en nära framtid.

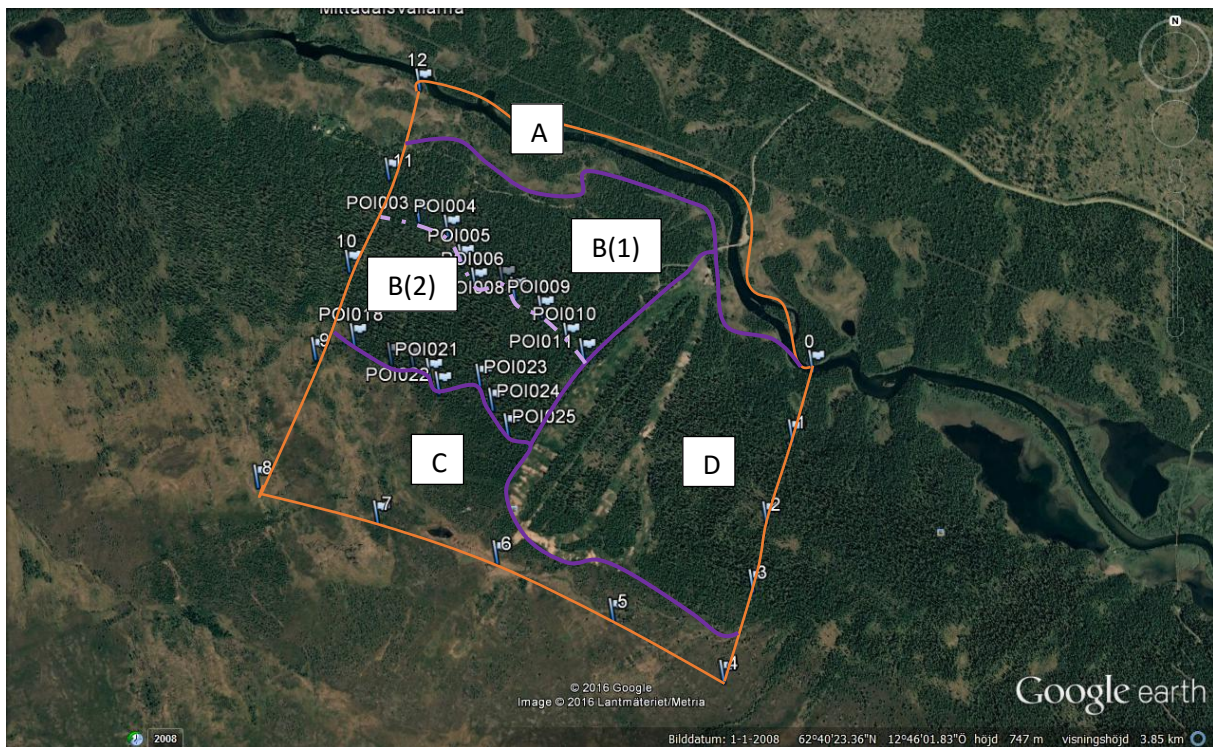
annex 2 – art är en art som listats i Natura 2000 – arbetet, ett nätverk av EU: s mest skyddsvärda naturområden för att hejda utrotningen av arter och livsmiljöer.

naturvårdsarter – enl. SS 199000:2014 "art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig är av särskild betydelse för biologisk mångfald", t.ex. arter som är rödlistade, signalarter, annex 2 – arter som ingår i Natura 2000 eller arter som är kalkgynnade.

ringad – ringarna som tretåig hackspett hackar ut på träd, består av täta inhack i cirklar kring stammarna och man tror att de utnyttjas tidigt på våren för att dricka sav. Detta är ett gott tecken på att tretåig hackspett finns i ett område, särskilt när fler träd är nyligen ringade.

Resultat

Figur 1 Översiktskarta. Orange linje visar inventeringsområdets yttre gräns och lila linje avgränsar delområdena A-D. Område B är uppdelad i två delområden genom ljuslila streckad linje.

Inventeringsområdet har i redovisningen figur 1 delats upp i fyra olika områden A-D, område B är delat i två delområden. I rapporten 2013 finns en utförligare beskrivning av biotoperna. *Område A* innefattar vattendraget Mittån och intilliggande myrar. *Område B* innefattar löv- och barrskog, björkskog i delområde B1 och granskog i B2. *Område C* har myrar, fjällhed och en övergångszon mot skogen med succesivt lägre och glesare träd. *Område D* har i huvudsak granskog men även björkskog i nederdelen. Området D har inte intakt skog utan är fragmenterad av liftgata, olika nedfarter och flera nya hyggen. Hyggerna är troligtvis en förberedelse för nya liftgator. Endast naturvärdesarter från 2013 är medtagna nedan, för fler arter se rapporten för 2013.

R = Rödlistad art, A = annex 2-art, P = prioriterad art och 2013 = naturvärdesart observerad 2013.

Område A. Området utnyttjas något av vadare, sjöfåglar, skogshöns och tättingar. Naturvärdesarter: grönbena (AP) spelade tillfälligt på en mindre myr intill Mittån, drillsnäppa (2013) är ej längre rödlistad, tjäderspillning (AP), gulärta (2013, P), enkelbeckasin (2013, P), orrspillning (AP) och bergfink (P). Övriga arter: småskrake, sädesärta, björktrast, lövsångare och fiskmås.

Område B. Området utnyttjas av hackspettar, tättingar, skogshöns och rovfåglar. Naturvärdesarter: tretåig hackspett färsk spår 2016 (2013, RAP) i första hand delområde B2 med högst frekvens av spår, grå flugsnappare (2013, P), gök (P), bergfink (P) -mycket talrik, talltita (P), trädpiplärka (P), kråka (P), fjällvråk (R, P) jagande i området, stenfalk (A, P) jagande i området, tjäder/orre (A, P) vaskgrop, lavskrika (2013, P) är ej längre rödlistad sågs i område D nära område A. En mycket rörlig art som säkert också använder område B. Övriga arter: grönsiska, lövsångare –talrik (ca 10 par), taltrast, rödvingetrast, mindre korsnäbb, rödhake, skata och grönfink.

Område C. Se foto framsida. Området utnyttjas av skogshöns och sparsamt av tättingar. Naturvärdesarter: bergfink (P) och trädpiplärka (P). Övriga arter: dalripa, grönsiska, lövsångare och mindre korsnäbb.

Område D. Området har förändrats kraftigt sedan 2013 genom omfattande avverkningar. Det finns korridorer, dungar och mindre skogspartier kvar. Områdets utnyttjas av tättingar och kan fortfarande antas användas av t.ex. hackspettar, skogshöns och rovfåglar trots minskad och mer fragmenterad yta skog.

Område D. De röda pilarna markerar nyligen avverkade ytor, en del är svåra att se på foto.

Vy över det största hygget.

Bedömning

Samma kategorier används som i Svensk standard för naturvärdesinventering.

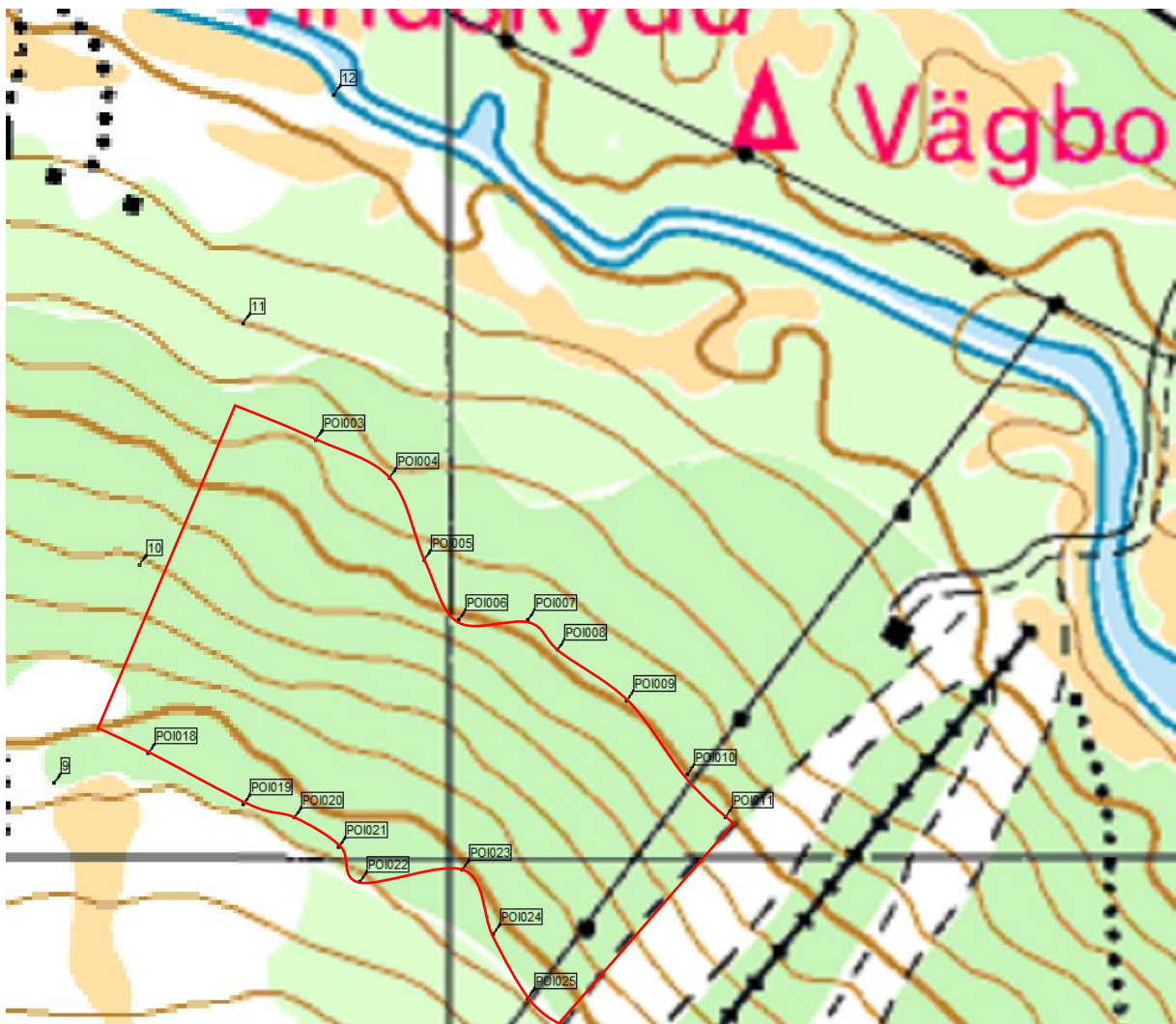
Områden

Område A har ett *visst fågelvärde*. Dessutom producerar strömmande vatten också insekter som t.ex. sländor och knott, en viktig kost för fågelungar och de insektsätande fåglarna.

Område B har ett *påtagligt fågelvärde*, det art- och individrikaste området med flera naturvärdesarter som häckar eller jagar där bl. a med ett revir tretåig hackspett **NT** i delområde B2.

Område C har ett *obefintligt fågelvärde*. Få fåglar har observeras i området under besöken 2013 och 2016.

Område D har ett *obefintligt fågelvärde*. Skogen har nyligen (2016?) kraftigt påverkats av skogsbruk och har fragmenterats. En del tättingar observerades 2016 i den nedre delen med skog, närmast ån.

Detalj karta över område B2 som ligger inom de röda linjerna.

Arter

Den intressantaste arten är tretåig hackspett **NT**. Den observerades den 23 juli 2013 som födosökande i området under häckningstid. Många av de äldre granarna har hackmärken och minst

fem granar är nyligen ringade (se ordförklaringar sidan 5) av tretåig hackspett. I björkskogen är det betydligt färre attraktiva träd -äldre grövre lövträd och det finns inte så mycket spår i form av hackmärken. Det värdefullaste området är ca 30 hektar och ett häckningsrevir uppges vara i storleksordningen 25- 100 ha enligt Natura 2000, Art- och naturtypsvisa vägledning 4. Reviren är större när tillgången på död ved är mindre. En total exploatering av område B2 skulle förstöra en lämplig häckningsbiotop för tretåig hackspett, i storleksordning av max ett revir. Även om man bara utnyttjar en mindre del av kärnområdet kan det få konsekvensen att den blir störd och lämnar reviret. Den är visserligen oskygg under födosök men de bon jag har sett inte legat nära där människor aktivt bor. Möjligtvis skulle den kunna fortsätta att födosöka i området om man spardungar lite här och där. Om man sparar skog som en hänsynsåtgärd är det mest värdefullt att sparas skog längst i väster, så området får förbindelse med intakta skogar.

Nyligen ringat träd av tretåig hackspett vilket syns på att trädet blöder kåda. Gamla hackmärken har läkt och är svårare att upptäcka.

Fjällvråk **NT** och stenfalk **annex 2** –art bedömer jag som födosökande i området. När man vistas en längre tid under häckningstid i ett område med bo, så varnar båda arterna flitigt. Inga sådana varningsläten kunde höras. En vaskgrop efter tjäder eller orre, båda **annex 2** –arter hittades nära område A. Spillning söktes i inventeringsområdet, särskilt tjäderspillning under grova tallar men endast ett fynd gjordes i område A. Bedömningen är att de utnyttjar området sparsamt och då i de lägre delarna nära ån. I område C på myr stöttes ett par och en tupp av dalripa upp som också hör till skogshöns.

Fynd gjordes av en rad prioriterade arter som enligt Handbok för artskyddsförordningen i bilaga 3, tabell 1 minskat med 50 % under perioden 1975-2005: enkelbeckasin, gök, trädpiplärka, gulärta, grå flugsnappare, talltita, kråka och bergfink. I boken Fåglarna i Sverige –antal och förekomst (2012) finns det betydligt nyare uppgifter. Där har man sammanställt uppgifter från många olika inventeringar. Flera av arterna anses nu ha stabila populationer, andra har bara minskat söderut eller i jordbrukslandskapet. Personligen föredrar jag att använda annex 2 –arter och rödlistade arter som

naturvärdesarter för boreal skog. Värdet av att använda ovannämnda 50% -arter är mer tveksamt. Av ovan aktuella arter har kråka minskat och den häckar mest kring odlad mark. Gök har också minskat men återhämtat sig något de 10 senaste åren. De har stora revir så inom inventeringsområdet ryms endast ett revir. Talltita och gulärta har minskat i Södra Sverige men det är oklart hur det är i norra Sverige. Grå flugsnappare, bergfink, trädpiplärka har varit stabila och enkelbeckasin t.o.m. ökat sedan 1995. Bergfinken var mycket talrik (ca 20 par), en art som varierar mycket i antal. Den är inte så ortstrogen utan dess häckningar styrs mycket av tillgången på larver av fjällhöstmätare *Epirrita autumnata*. Tillgången på larverna verkar ha varit god, angrepp syntes på flera björkar.

Larv av fjällhöstmätare som äter björkblad i området, ibland kan den kaläta flera hektar.

Av övriga arter var lövsångare talrik (ca 10 par) och övriga arter mindre talrika (1-5 par). Korsnäbbar och grönsiskor är svårbedömda då de drar omkring mycket över området.

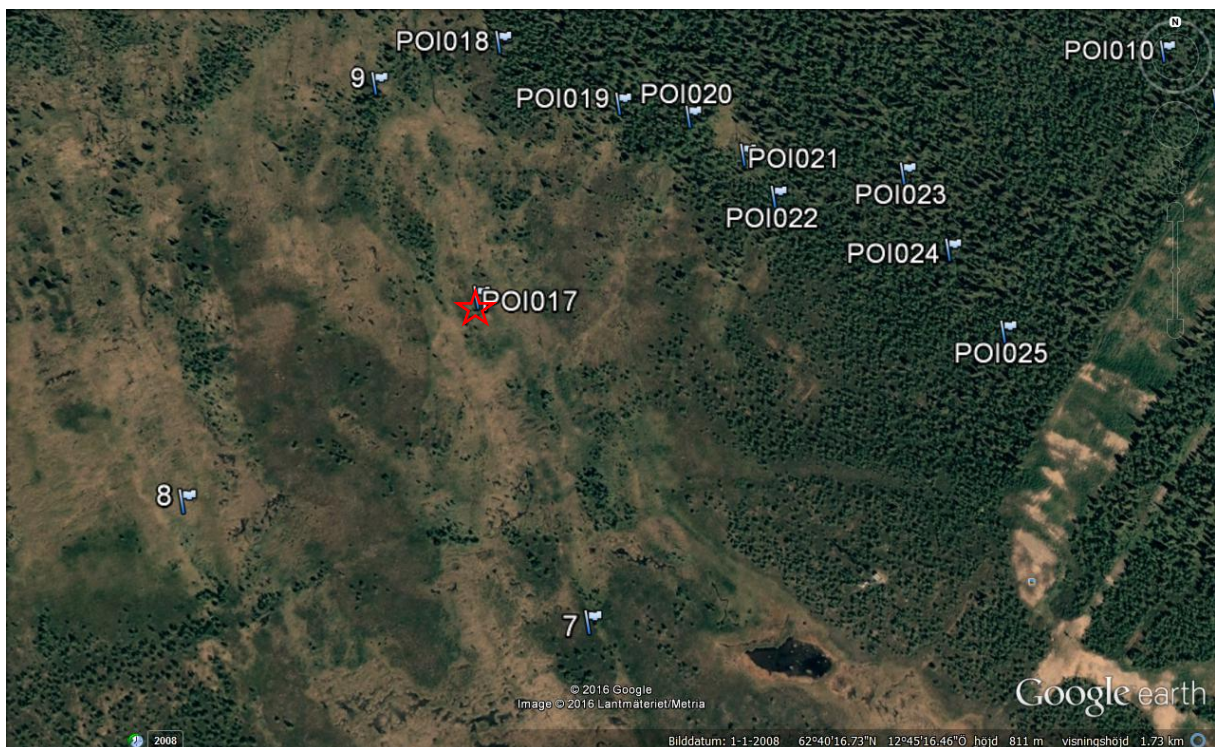

Övrigt

Ett fynd gjordes av varglav **NT** på nordsidan av en 4 meter hög tallhögstubbe. Varglaven växte från ca en decimeters höjd till toppen men växte rikligast i mittdelen. Den fanns även på en nedfallen gren som stack upp ur myren. Varglaven kunde bara upptäckas när man kom rakt söder ifrån så nordsidan exponeras. Koordinater i RT90 2,5 gon V, x 6954888 och y 1343620, i SWEREF 99 14:15 N 6952702 och E 73263. Självklart bör man spara tallhögstubben!

Tallhögstubben med riklig förekomst av den rödlistade varglaven.

Vid POI017 hittades varglav **NT** rikligt på en tallhögstubbe.

Referenser

Handbok för artskyddsförordningen, bilaga 3, tabell 1, Naturvårdsverket

Myrfågelinventering i Älvdalens kommun under perioden 1977 till 2012, Grund, Rapport 2014:03, Länsstyrelsen Dalarnas län.

Svensk standard för naturvärdesinventering, SS199000:2014, Swedish standard institut

Artdatabanken, SLU, artfaktablad om rödlistade arter

Naturvårdsverket, Natura 2000, Art- och naturtypsvisa vägledningar över fåglar

Fågelguiden, andra upplagan, 2009, Svensson m.fl.

Nordens fåglar, 2007, Staav & Fransson

Fåglar i Sverige –antal och förekomst, 2012, Sveriges ornitologiska förening

Rödlistade arter i Sverige 2015, Artdatabanken, SLU

Signalarter, 2000, Skogsstyrelsen